

Rondetafelgesprek: Articulatie

Marion Schopman

Naar aanleiding van de rubriek 'Zomaar een lid' in FLUIT 2021-1, waarin Odette Kolen aan het woord was en aangaf dat ze het fijn zou vinden als er in ons blad meer aandacht besteed zou worden aan (fluit)-didactische onderwerpen, besloot de redactie haar en nog drie docenten uit te nodigen voor een rondetafelgesprek, met als doel te sparren over één specifiek onderwerp en daar verslag van te doen, zodat ook anderen hierdoor mogelijk ideeën en inspiratie zouden kunnen krijgen.

Net als die koude vrijdagochtend begin ik dit verslag graag met een kennismakingsrondje: Linksboven in mijn scherm bevond zich Odette Kolen, die inbelde vanuit Goirle. Ze heeft gestudeerd in Tilburg bij Hanni Barendrecht en geeft fluitles aan zo'n dertig leerlingen in de leeftijd van 6 tot 74 jaar. Daarnaast werkte ze als methodiekdocent bij de AMPA, het conservatoriumdeel van Fontys in Tilburg. Renske van der Heijden heeft gestudeerd bij Philippe Benoit in Maastricht. Haar master deed ze gedeeltelijk in Tilburg, omdat ze daar een specialisatie voor educatie kon volgen, haar passie. Nu woont en werkt ze in Den Bosch en heeft een meer dan volle lespraktijk aan huis met vooral veel jonge kinderen. Daarnaast geeft ze samen met een collega cursussen en workshops voor peuters en kleuters, Muzikintje. Marian Jaspers woont in Amsterdam, waar ze docerend

en uitvoerend musicus studeerde bij Pieter Odé en kamermuziek deed. Vijftien jaar geleden is ze bovendien begonnen met een studie muziektherapie. Ze geeft nog steeds fluitles, maar werkt daarnaast als therapeut in Leiden, waar ze vooral mensen met dementie en afasie begeleidt.

Margreet Datema zit achter de computer in Schoonebeek. Zij studeerde bij Piet Reijns en Hans Bolland in Zwolle en geeft inmiddels zo'n 45 jaar les. Na de opheffing van het kunstencentrum CQ doet zij dit nu op scholen in Schoonebeek, Coevorden en Gramsbergen aan leerlingen van 7 tot een jaar of 60.

Ikzelf heb fluit gestudeerd in Amsterdam bij Harrie Starreveld en in 2004 de zij-instroom Docent Muziek gedaan aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Lesgeven doe ik met name aan de muziekschool van Het Klooster in Woerden.

Leren aanzetten

Met behulp van het opsteken van een Zoomhandje kiezen we uit de door Odette aangedragen onderwerpen heel democratisch voor 'articulatie'. Ze heeft dat op haar lijstje gezet, omdat sommige leerlingen dit echt heel lastig vinden en ze het ook geregeld ziet langskomen op Facebook.

Leren aanzetten doet Odette met haar leerlingen meteen in de eerste les. Vanuit een 'fffffft' laat ze deze klank vervolgens afsluiten met de tong: 'fffffft-t'. De volgende stap is de 't' tot vier keer toe herhalen 'fffffft-t-t-t' en de laatste stap is alleen een 't' zeggen zonder f-klank. Marian vindt het fijn om eerst goed te luisteren naar hoe iemand spreekt. "Dat kan heel onthullend zijn. Ik laat ze daarna het aanzetten apart proberen, alsof er iets op de punt van hun tong zit dat ze er met een 't' vanaf moeten halen".

Renske heeft een achtjarige leerling, bij wie ze al van alles geprobeerd heeft om haar met een 't' te laten aanzetten in plaats van een 'p'. Afgelopen week heeft ze het anders aangepakt. Ze is gaan googelen naar grappige tongbrekers om dit meisje meer bewust te maken van wat je tong doet als je iets uitspreekt. Even zonder de fluit dus. "Het werd inmiddels zo'n beladen onderwerp! Ik vond dit zinnetje: 'de teckel tackelt de teckel en die teckel tackelt de teckel terug'. Het werd een heel leuke les waarin we erg gelachen hebben. Het heeft mijn leerling ook erg geholpen. Niet dat ze het meteen op de fluit kon, maar het is een begin!"

Odette kent ook zo'n tongbreker: "Tele-t-t-t-t-t-t-t-t-t-tubbie, speciaal voor jonge kinderen, en je kunt er een wedstrijdje van maken door de snelheid op te voeren." Ikzelf gebruik vaak het 'rijstkorrel spugen', wat ik ooit

Van links naar rechts en van boven naar beneden: Odette Kolen, Marian Jaspers, Margreet Datema, Renske van der Heijden en Marion Schopman.

eens heb gezien bij een Suzuki-docent in Londen. Je doet daarbij het puntje van je tong tegen je bovenlip en legt er een ongekoekt korreltje rijst op. Terwijl je naar buiten blaast, trek je je tong naar binnen. Maak je met je tong voldoende plaats om de lucht door te laten, dan gaat de rijstkorrel met een mooi boogje (en zonder bijgeluiden) door de lucht. Je hebt zo visueel controle en het is erg lollig om te doen, vooral als je de kinderen in een prullenbak laat mikken. De volgende stap is om het te proberen op de fluit. Je moet er natuurlijk geen probleem mee hebben dat ze zo ver naar voren aanzetten, iets waar Renske en Odette wat huiverig voor zijn. Een andere optie is om niet aan te zetten aan het begin maar aan het einde van de toon, en dat dan het begin te laten zijn van de volgende. Je tong fungeert zo als een badstopje.

Je tong niet gebruiken komt bij sommige leerlingen ook voort uit frustratie. Met aanzet klinkt hun toon in het begin soms minder mooi dan zonder. Marian geeft aan dat ademsteun een essentieel onderdeel is bij het aanleren van articulatie. Zij laat leerlingen lange tonen spelen, waarbij ze de ruimte ertussen steeds korter maakt. Odette probeert haar leerlingen te verleiden tot het spelen met tong door het verschil te laten horen tussen wel en geen aanzet als je het eenmaal onder controle hebt. Marian doet het door een bekend kinderliedje voor te zingen zonder de medeklinkers uit te spreken en haar leerlingen zo te laten horen dat je tong gebruiken nodig is om 'verstaanbaar' te zijn.

"Als leerlingen goed gaan aanzetten", merkt Margreet op, "slaan ze ook vaak over naar het tweede octaaf." Renske pakt er in dat geval de Pneumo Pro¹ bij. Door te mikken op een van de molentjes wordt een leerling zich bewuster van de blaasrichting. "Als de aanzet steeds beter lukt," zegt ze, "is mijn ervaring dat ze ook hoger gaan blazen. Om ervoor te zorgen dat ze het kopstuk niet naar binnen draaien om het laagste molentje te kunnen raken, leg ik op de bovenkant een muntstukje, dat er niet vanaf mag vallen." Odette vindt het niet erg als ze naar het tweede octaaf overspringen. "We zijn op dat moment met de tong bezig en als ze daardoor overslaan, dan is het maar even zo." Ik merk op dat wellicht bij zo'n leerling de fluit misschien gewoon wat anders op de lip geplaatst zou moeten worden?

Dubbelstaccato

Odette heeft wat last van de 't-k'-aanwijzingen in boeken. "Ik ben overgestapt op 'du-ku'. Je zegt dat wat meer naar voren, zodat het makkelijker is om de lucht erlangs te blazen. Ik laat het ze eerst voelen en probeer dan het tempo op te voeren. Een soort wedstrijdje met jezelf, eventueel met behulp van de metronoom." Renske gebruikt ook meer een 'g' (met 'g' als in het Engels 'g') dan een 'k' en laat het haar leerlingen toepassen in toonladders en drieklanken. "Daarna kunnen

ze het meestal ook in de stukken die ze spelen." Marian begint zonder fluit en werkt met behulp van toonladders aan de coördinatie van tong en vingers. Margreet gebruikt 'ti-ki'. "Geen 'ka', die zit achter in je keel, en dan op triolen, zodat de 'ti' en 'ki' afwisselend belangrijk zijn 'ti-ki-ti ki-ti-ki'. Ik laat het ze ook droog oefenen, gewoon op de fiets. Sommigen kunnen het meteen, bij anderen gaat het moeizaam, en leerlingen met een te lange tong lukt het nooit."

Waar ikzelf voorstander ben van de methode van Trevor Wye² – starten met dubbelstaccato op één toon en de laatste daarvan wat langer spelen, zodat de klank niet vergeten wordt – heb ik wel mijn bedenkingen bij zijn aanwijzing dat je het altijd op volle snelheid moet oefenen. Renske vult daarbij aan dat een regelmatige uitvoering voor haar het uitgangspunt is.

Odette wil weten of we ook meteen afwisselen tussen twee gebonden en dubbelstaccato. "Omdat je tong getraind moet worden is het wel fijn om deze even te kunnen laten uitrusten en toch ook klank te blijven maken," meent ze. Margreet vraagt zich af of leerlingen dat niet lastiger vinden. Ze moeten dan meteen aan meerdere dingen tegelijk denken. Renske merkt op: "Als je het ze zelf laat uitzoeken leert een leerling met een afwisseling van boogjes en staccato wel meteen nadenken over beginnen met de 'de' of 'ge'."

Dubbelstaccato komt vaak aan bod omdat een stuk erom vraagt. Marian laat het haar leerlingen dus graag zo snel mogelijk hierin toepassen: "Het is geen apart technisch ding, maar onderdeel van een muzikale lijn." Margreet zoekt er voor haar leerlingen speciaal stukken bij en waarschuwt dat het wel regelmatig moet worden bijgehouden. En dan zijn er nog leerlingen die zo snel enkel kunnen dat ze helemaal geen behoefte lijken te hebben aan het aanleren van dubbelstaccato!

Heb je naar aanleiding van dit verslag vragen of opmerkingen, wil je zelf een keer meepraten en/of heb je een onderwerp dat je graag eens besproken zou zien, schroom niet en stuur een mailtje naar: redactie@nfg-fluit.nl.

¹ www.flutemotion.nl. Zie ook de advertentie elders in deze FLUIT.

² www.thiesroorda.nl/nl/trevor-wye-oefenboek-articulatie/

